červenec–srpen / 2025

NEWSLETTER

institut VÁCLAVA KLAUSE

Editorial

Václav Klaus: Dnešní svět a jeho nepřátelé

Jiří Weigl: Pandořina skříňka se otevírá

Filip Šebesta: Odevzdat se do rukou spolkového kancléře

Ivo Strejček: Co činí Netanjahu v Gaze, je nepřijatelné

Jiří Weigl: Smutné výsledky zahraniční politiky Fialovy vlády

Václav Klaus: Válku s Putinem prodlužují ti, kteří chtějí vydělávat na zbrojení

LETNÍ GRAF IVK

Nic není rozhodnuto

preference STEM (v %): srpen 2021 a srpen 2025

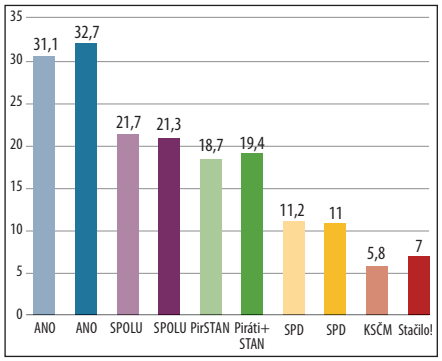

Pozn: světle srpen 2021, tmavě srpen 2025; uvedeny strany, jimž průzkum přisuzuje více než 5 %; výsledky Pirátů a STAN v roce 2025 pro přehlednost srovnání sečteny.
Zdroj: STEM, srpen 2025

Institut Václava Klause o.p.s.
Šárecká 15/29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www. institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 29. 8. 2025

Dnešní svět a jeho nepřátelé

Václav Klaus

Vážený pane převore Berko, vážený pane pátere Buchmaiere, dámy a pánové, děkuji za pozvání na Vaše dnešní fórum. Dostávám tím jedinečnou příležitost poprvé v životě navštívit klášter Vyšší Brod. Upřímně říkám, že se stydím za to, že jsem v tomto světově proslulém klášteře ještě nikdy nebyl. V jižních Čechách, kde má moje rodina již několik desetiletí chalupu, jsem relativně často. Ještě jednou Vám děkuji za tuto možnost.

Nejsem si jist, zda jsem právě já tím pravým řečníkem pro Vaši přednáškovou řadu, která se jmenuje „Křesťanský obraz člověka". To chci předeslat. Přes všechny své pochybnosti jsem však Vaše pozvání přijal. Rozhodující pro mne byl Váš dopis, který jsem dostal letos v lednu. Zmínili jste v něm témata jako „budoucnost střední Evropy", „kulturní identita", „národní suverenita", „globalismus". To jsou – zvláště v posledních desetiletích – moje témata, i když jsem začínal jako akademický ekonom, který se – před téměř 60 lety – ve své disertační práci zabýval inflací.

Vývoj dnešního světa – a zvláště toho západního – vidím velmi kriticky. Považuji ho za velmi nebezpečný.

Inflaci máme stále. Nebo spíše zase. Mým tématem to zůstává. Před třemi lety jsem vydal knížku s názvem „Návrat inflace". Ale to na toto fórum nepatří. To je téma příliš profánní. Debatu o ohrožení tradiční společnosti v Evropě a na celém Západě považuji dnes, v první třetině 21. století, za mnohem důležitější.

Vývoj dnešního světa – a zvláště toho západního – vidím velmi kriticky. Považuji ho za velmi nebezpečný. V našem institutu jsme vydali dvě knihy s názvem „Sebedestrukce Západu". Chtěl bych zdůraznit slovo „sebedestrukce", nikoliv destrukce.

Chci tím říci, že nejsme nikým přímo napadeni – ani ze Severu, ani z Jihu, ale ani z Východu. Nejvýznamnější roli má v tomto procesu naše vnitřní slabost, naše dlouhodobé, postupné a trvalé opouštění hlavních principů a pilířů západní civilizace, které vidím v křesťanství, ve filosofickém individualismu Athén a ve státoprávních konceptech Říma.

Nejen Marx a Lenin, ale i Jean-Jacques Rousseau jsou skuteční praotcové dnešního světa.

Tyto pilíře byly v minulosti napadány opakovaně. To, co zažíváme dnes, není samozřejmě nic nového. Rozdíl je v naší neschopnosti a neochotě tyto pilíře obhajovat. V politické rovině se u nás o této otázce diskutuje obvykle v souvislosti s říjnovou revolucí v Rusku v roce 1917 a s nástupem komunismu. Já si však myslím, že začátek fundamentálního útoku nezodpovědné modernity na tradiční společnost bychom měli hledat již v době Velké fran- ▸

* Forum St. Georg, Klášter Vyšší Brod, 29. srpna 2025. Přeloženo z německého jazyka.

EDITORIAL

Říci na konci prázdnin, že jsme se okurkové sezóny opět nedočkali, začíná být již skoro klišé. Postřehl jsem totiž, že touto poznámkou v různých obměnách opatřuji letní editorialy pravidelně již několik let, bohužel to stále platí. Události doma i ve světě nám nedopřávají oddech. I proto je toto vydání shrnující uběhlé prázdninové měsíce opět velmi „nabité".

Václav Klaus ve své přednášce ve Vyšebrodském klášteře připomíná, že největší hrozby dneška přicházejí především zevnitř – v podobě ideologií, které podrývají základní pilíře západní kultury. Jiří Weigl komentuje závazek Německa k masivnímu zbrojení a varuje před jeho důsledky pro rovnováhu sil v Evropě. Autor těchto řádek na něj navazuje a ukazuje, jak se česká vláda vzdaluje visegrádským partnerům a podřizuje se Berlínu. Ivo Strejček je v tomto vydání zastoupen svým zásadním textem o válce v Gaze a neobhajitelné politice Benjamina Netanjahua a české vládní pozici. V závěru vydání pak přinášíme obšírný rozhovor Václava Klause pro iDnes.cz.

Filip Šebesta

couzské revoluce na konci 18. století. Nejen Marx a Lenin, ale i Jean-Jacques Rousseau jsou skuteční praotcové dnešního světa.

Já patřím do světa včerejška. Ne náhodou si znovu a znovu čtu úžasnou stejnojmennou knihu Stefana Zweiga „Svět včerejška". Dnešní svět je už ale zcela jiný než ten Zweigův. Témata, která zmiňujete ve svém zvacím dopise – národní suverenita, globalismus, střední Evropa, konzervativně--tradicionalistický diskurs, katolická tradice – ukazují, že máte podobné pochybnosti a obavy jako já.

Dnes sice nemáme Bastilu v Paříži, ani Zimní palác v Petrohradě, které by současný radikální zlom tak zřetelně symbolizovaly. Nemělo by nás to ale mást. Společnost prochází stejně hlubokými strukturálními změnami jako tehdy. Nepřítel je rozptýlený, bez vůdčí figury. Komunismus byl v tomto ohledu snadněji identifikovatelným nepřítelem.

Zdůraznil jsem dvě, pro mne klíčové dějinné události a zlomové historické body – francouzskou a ruskou revoluci. Různé jevy, kterých jsme dnes svědky, ukazují, že se nacházíme v podobném historickém okamžiku, v okamžiku nové revoluce, kterou předběžně nazývám revolucí progresivistickou. Dnes sice nemáme Bastilu v Paříži, ani Zimní palác v Petrohradě, které by současný radikální zlom tak zřetelně symbolizovaly. Nemělo by nás to ale mást. Společnost prochází stejně hlubokými strukturálními změnami jako tehdy. Nepřítel je rozptýlený, bez vůdčí figury. Komunismus byl v tomto ohledu snadněji identifikovatelným nepřítelem. Nebo to ani v roce 1789 či 1917 také tak zřejmé nebylo? Pro správné vyhodnocení situace potřebujeme časový odstup.

Nevím, jak bychom měli pojmenovat nejen své dnešní protivníky a nepřátele, ale i své vlastní dnešní cíle a ambice tak, aby tomu rozuměli všichni. Známý německý konzervativní autor, šéfredaktor časopisu CATO Ingo Langner, nazval svůj editorial v jednom z letošních vydání tohoto časopisu: „Za německou demokratickou revoluci". Je slovo „demokratický" vhodné? Je to relevantní heslo? Částečně ano. I já často mluvím o dedemokratizaci dnešní evropské společnosti, ale demokracie je jen jednou z řady dimenzí tohoto procesu.

Čelíme synergickému účinku různých ideologií či „ismů", které vedou k dnešní dekonstrukci světa. Pro mne zůstává nejdůležitější ten fakt, že je to všechno „doma vyrobené" – v západním světě. Nejedná se o import ze zahraničí.

Za komunismu jsme mnohé ztratili. To zde, v klášteře Vyšší Brod, není třeba zdůrazňovat. Jsem však přesvědčen, že jsme tehdy také něco důležitého získali. O komunismu si nestačí pouze číst. Osobní zkušenost je nezastupitelná. Proto jsme my, lidé z postkomunistických zemí, vůči dnešnímu světu kritičtější než ti, kteří takovou zkušenost nemají. Je to vidět v debatách o politice, o ekonomii i o dalších společenských tématech. Tuto zkušenost však lze velmi rychle ztratit. Nové generace, které komunismus nezažily, jsou již zcela jiné. To zvyšuje moji dnešní nervozitu. A mé obavy.

Zažíváme brutální útok na minulost, a tím i na přítomnost a budoucnost západní společnosti s tím, že tento útok přichází zevnitř. Nechci se zde soustřeďovat na jednotlivosti, které vidíme – a které někteří z nás už dlouho kritizují. Kritika a už vůbec ne kritika detailů nestačí. Takoví kritici také mívají často pocit, že tím svou roli splnili. Neříkají ale, kdo má udělat další kroky. Jiní lidé? Dobro nestačí pouze hlásat.

Našimi protivníky nejsou jednotlivci, ale velké skupiny jednotlivců. Útok nepřichází z jednoho místa. Přichází z různých ismů (doktrín) a jejich zastánců, což mi připomíná totalitní povahu komunismu. Dnešní útok je spojen především s progresivismem, environmentalismem, multikulturalismem a globalismem a také s genderismem. Každý z těchto ismů by si zasloužil samostatnou seriózní diskusi. Společně představují hlavní nebezpečí dnešní společnosti.

Kritika a už vůbec ne kritika detailů nestačí. Takoví kritici také mívají často pocit, že tím svou roli splnili. Neříkají ale, kdo má udělat další kroky. Jiní lidé? Dobro nestačí pouze hlásat.

Za nejdůležitější z těchto ideologií považuji progresivismus. Přináší radikální odmítnutí minulosti a spontánně probíhajícího vývoje lidské společnosti. To logicky vede i k odmítnutí přítomnosti. Všechno by mělo začít znovu, konstruktivisticky, jako by neexistovalo to ohromné nahromadění lidské zkušenosti a poznání, které máme k dispozici. Něco podobného hlásali revoluční fanatici v minulosti vždy, ale dnes to jde dále a hlouběji – jako by Kantova „Kritika čistého rozumu" (1781) nikdy neexistovala. Tito revolucionáři nečtou nic – jen své vlastní narativy.

Druhý v pořadí je podle mne environmentalismus – založený na potlačení klíčového postavení člověka a na zbožštění přírody. Člověk tím ztrácí svou původní roli, příroda – resp. její samozvaní zástupci – diktují, co máme dělat. Antropocentrismus byl nahrazen ekocentrismem. Ekonomická racionalita byla odmítnuta a překroucena v karikaturu. V zásadě jde o projev iracionality v dosud relativně racionální společnosti.

Další dimenzi přináší multikulturalismus a s ním spojený globalismus. Hlásají odmítnutí pojmu národ (a lid) a konceptu národního státu, který tvoří základ moderní demokratické společnosti. Bez lidu a jasně vymezeného prostoru, kde tento lid žije a organizuje svůj společný život, však demokracie nemůže existovat. Ta potřebuje národní stát. Demokracie neexistuje v říších ani impériích. Proto ani v Evropské unii nemůže být.

Bez lidu a jasně vymezeného prostoru, kde tento lid žije a organizuje svůj společný život, demokracie nemůže existovat. Ta potřebuje národní stát. Demokracie neexistuje v říších ani impériích. Proto ani v Evropské unii nemůže být.

Tzv. demokratický deficit, často označovaný jako jeden z rysů dnešní EU, není detailem, který lze snadno odstranit. Je fundamentálním omylem myslet si, že je možné tento deficit „zlepšit" či „zmenšit". Tento deficit je neodstranitelnou charakteristikou EU, protože neexistuje a nemůže existovat evropský lid.

Jak vždy říkám: svět je multikulturní (a v tom je jeho kouzlo) a měl by takový zůstat. Ale stát je ze své podstaty monokulturní – a měl by zůstat co nejvíce monokulturním. Ke svému fungování potřebuje určitou míru homogenity. Kancléřka Merkelová, a spolu s ní celé politické Německo i její dnešní kritici, to bohužel v roce 2015 nevěděli.

Nemohu zapomenout na genderismus, který zasahuje ještě hlubší dimenzi celé debaty. Tato doktrína je přímým útokem na lidskou přirozenost. Popírá biologickou povahu člověka a tvrdí, že gender je sociální konstrukt, že je volitelnou charakteristikou, což podle mne katolická církev, ale nejen ona, nemůže nikdy přijmout.

Demokratický deficit je neodstranitelnou charakteristikou EU, protože neexistuje a nemůže existovat evropský lid.

Dovolím si říci, že nerozumím relativně mírnému a opatrnému postoji katolické hierarchie k tomuto tématu. Když jsem před 20 lety uplatnil prezidentské veto proti zákonu o registrovaném partnerství, někteří z nich mi tiše děkovali – nikoli veřejně, nikoli písemně, nikoli v médiích. Když mne potom chválili v úzkém kruhu, zeptal jsem se: „Proč to i Vy neřeknete nahlas?" Odpověď zněla: „To si nemůžeme dovolit." Mnoho lidí je ▸

v této oblasti z různých důvodů velmi opatrných. Jenže genderismus není debata o sexuálních zvláštnostech jednotlivců, ale o samotné podstatě lidské společnosti, která je spojena s ničím nezastupitelnou existencí rodiny.

Mluvím zde o „ismech", o ideologiích, které útočí na podstatu dnešního světa a chtějí ji radikálně změnit. Úmyslně nejmenuji konkrétní osoby. Podle mě neexistují jména, která by tyto ideologie komplexně symbolizovala. To je pro naši kritiku nevýhodou. Lidé potřebují symboly – ale ty zatím chybí.

Co s tím? Je třeba pořádat další a další setkání jako to dnešní ve Vyšším Brodě. Ale to samo o sobě nestačí. Kritické myšlenky existují – ale musí být přeměněny v lidskou aktivitu. Tato aktivita musí být kolektivní, nikoli individuální – a proto musí být politická.

Politika potřebuje politické strany, ale ideově jasně vymezené strany dnes nemáme. Nejsem proti tzv. neziskovým organizacím, pokud nechtějí nahrazovat politické strany. Politicky aktivistické NGOs – přes své leckdy snad i dobré úmysly – patří spíše k problému dnešního světa než k jeho řešení.

Je dnes „módní" a považuje se za správné tvrdit, že politika není vhodná pro seriózní lidi. Nesouhlasím. Zásadní změnu bez politiky uskutečnit nelze. To, že potřebujeme normální politiku, je i moje dnešní hlavní sdělení. ■

Pandořina skříňka se otevírá

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Válka na Ukrajině má už dlouho velmi závažné a pro nás zásadní důsledky, které si současná vládní koalice a spolu s ní značná část naší veřejnosti pohlcené hysterickým nepřátelstvím vůči Rusku neuvědomuje nebo nepřipouští. Oslavovaný závazek evropských členů NATO dávat na zbrojení 5 % svého HDP bude mít velmi zásadní důsledky. Nejde o to, že na to velká část z nich nemá, nebo že tyto prostředky nebude mít za co utratit. 5 % HDP na zbrojení znamená, že v našem sousedství vyroste z Německa obří vojenská mocnost, a to promění Německo, Evropu i postavení naší země.

Jenom pro ilustraci – německá ekonomika je největší v Evropě a cca 2,5x větší než ekonomika ruská. To znamená, že pokud válčící Rusko dnes vydává na zbrojení přes 6 % svého HDP, bude Německo v míru dávat na zbrojení dlouhodobě více než dvojnásobek takové sumy. Stane se tak jednou ze světových vojenských mocností.

Oslavovaný závazek evropských členů NATO dávat na zbrojení 5 % svého HDP bude mít velmi zásadní důsledky.

Militarizace Německa, kterou jeho obrovský HDP umožní, bude znamenat zásadní změnu německé politiky tak, jak se projevovala po druhé světové válce. První příznaky této změny můžeme pozorovat již nyní v chování a postojích nového německého kancléře Friedricha Merze. Německo se z pacifistické, tragickou historií poučené a mezinárodně-politicky zdrženlivé země vrací někam, kde ho málokdo v Evropě chtěl znovu mít – do pozice ambiciózní, sebestředné, asertivní velmoci, příliš velké a silné pro udržování rovnováhy na kontinentě, velmoci zahleděné do sebe, která nemá mnoho pochopení pro zájmy a potřeby svých partnerů.

Militarizace vyvolaná závazkem na obří zbrojení vrátí Německo zpět k tradicím, které by především jeho slabší východní sousedy měly velmi zneklidňovat, ne-li děsit. Jaké to budou vojenské tradice, k nimž se znovuzrozená německá vojenská moc bude vztahovat? Bude to Drang nach Osten Řádu německých rytířů, šířících v Pobaltí „západní hodnoty" ohněm a mečem? Bude to agresivní pruská vojenská tradice Fridricha Velikého a brilantní vojenské umění zlopověstného pruského generálního štábu vítězícího v mnoha válkách mimo jiné i na našem území? Co militarizace Německa udělá s pohledem této země na vlastní dějiny a vztahy se sousedy, zatížené stále velkými historickými břemeny? Nevíme, ignorujeme to a tváříme se, že nás to nezajímá a snad ani nemá zajímat.

Dnešní Německo není stabilní a prosperující země. Je to země znejistělá a otřesená chybnou migrační a klimatickou politikou, které její elity v posledních letech provádějí a které bezohledně vnucují i ostatní Evropě.

Přitom pro nás a naši zemi jsou to otázky daleko zásadnější, než kdo zvítězí ve válce na dalekém Donbase a kdo si ponechá Krym. Dnešní Německo totiž není stabilní a prosperující země. Je to země znejistělá a otřesená chybnou migrační a klimatickou politikou, které její elity v posledních letech provádějí a které bezohledně vnucují i ostatní Evropě. Ukazují při tom, že nejsou schopny reflexe a změny politiky, a to přináší rostoucí společenské napětí, rozdělení společnosti a nárůst extrémismu. Vážné úvahy ze strany dnešní německé vládní koalice o zákazu druhé největší politické strany – opoziční AFD – ukazují, že německá demokracie je v těžké krizi. To vše v situaci, kdy Německo vzhledem k demografickému a migračnímu vývoji čeká v následujících desetiletích výrazná etnická a kulturní proměna s těžko předvídatelnými výsledky. Co tedy tento sám sebou stále více nejistý, ale po zuby vyzbrojený obr udělá se svou znovu nabytou silou, je velmi nejasné.

K tomuto vývoji dochází na pozadí zcela evidentního vzdalování se USA Evropě a v situaci, kdy je Rusko v důsledku své agrese vůči Ukrajině společným úsilím NATO a EU ekonomicky a politicky fakticky jakoby vyhnáno mimo náš kontinent. Nastává tak situace, která byla cílem Německa v první a do jisté míry i ve druhé světové válce – periferní velmoci – USA a Rusko – jsou mimo a na kontinentě dominuje Německo. Ve dvacátém století se musel spojit prakticky celý svět, aby realizaci tohoto cíle zabránil za cenu dvou světových válek. Dnes tuto situaci pomáháme sami vytvořit s odzbrojující naivitou a lehkomyslností.

Především česká politika by měla zpozornět. Prvořadou světovou vojenskou mocností se znovu stane země, s níž jsme historicky měli velmi komplikované vztahy a která ve dvacátém století byla rozhodným odpůrcem naší státnosti a suverenity, země, která nás brutálně okupovala a s níž ve vzájemných vztazích existuje významná zátěž, která může za určité politické konstelace znovu vyústit v nároky a požadavky vůči nám, a současně země, na níž jsme hospodářsky silně závislí a která je naším největším hospodářským partnerem. Je zjevné, že v současné vojensko-politické konstelaci v Evropě s jednoznačnou německou dominancí nám hrozí postavení protektorátu se všemi riziky, které to znamená.

Prvořadou světovou vojenskou mocností se znovu stane země, s níž jsme historicky měli velmi komplikované vztahy a která ve dvacátém století byla rozhodným odpůrcem naší státnosti a suverenity.

Nejasné je, jak se v této velmi nevyvážené konstelaci bude vyvíjet projekt Evropské unie, která může nakonec hrát pouze úlohu fíkového listu pro německou hegemonii na našem kontinentě. Dnes na něm neexistují síly, které by byly schopny moc Německa, navíc znovu těžce vyzbrojeného, vyvážit, korigovat či dokonce omezit. Politicky rozdělená, zadlužená a migrací rozvrácená Francie může obtížně bránit německé ▸

hegemonii v Evropě. Velká Británie ji poprvé po třech stoletích akceptovala, v právě uzavřené kensingtonské dohodě podpořila neomezené německé vyzbrojování a uzavřela se svým tradičním soupeřem bilaterální vojenský pakt. Jihoevropské i severoevropské země potřebnou váhu postrádají a východní Evropa se znovu nachází v delikátní situaci mezi Německem a Ruskem. Polská politika napříč tamějším politickým spektrem si je této výzvy již velmi dobře vědoma, o čemž svědčí její viditelně klesající nadšení z ukrajinské války a jejích souvislostí i rostoucí nedůvěra k jeho západnímu sousedu. Slovensko a Maďarsko se snaží posílit své postavení hledáním vyváženějších vztahů k určujícím velmocem.

Česká politika si však žádné otázky neklade. V případě problémů s naším velkým západním sousedem přitom nemáme žádné spojence, není se kam obrátit. USA nezajímáme, Rusko chceme mít navždy nepřítelem, se sousedy nespolupracujeme. Dnešní vláda je smířena s protektorátním postavením, zuřivě bojuje cizí války a věří, že to jako vždycky bez našeho velkého přičinění nějak dobře dopadne. Do třetice to ale vyjít nemusí. V našem zájmu je proto co nejrychlejší skončení války na Ukrajině a návrat k uvolňování napětí a mírové Evropě. S militarizací a novou studenou válkou, kterým tak nadšeně pomáháme na svět, tragicky prohrajeme.

21. 7. 2025

Odevzdat se do rukou spolkového kancléře

Filip Šebesta
Institut Václava Klause

Český premiér se v Berlíně honosil svým negativním postojem k partnerům ve Visegrádské skupině a potvrdil tak svou aktivní roli v její destrukci. Podle Fialy je dobře, že se hlavy Visegrádské skupiny nescházejí. Řekl to v odpovědi na novinářský dotaz při společné tiskové konferenci po návštěvě německého spolkového kancléře Merze.

Je naším geopolitickým osudem být výběžkem slovanského světa ve světě německém. Vztah k německému živlu je osou našich dějin. Na osudovosti této skutečnosti nic nemění ani přátelské a spojenecké vazby, jež s naším největším sousedem máme v rámci Evropské unie. Ostatně znovu se vynořující německou otázku brilantně ve svém textu před pár dny popsal Jiří Weigl.

S našimi partnery ve Visegrádské skupině nás pojí společné zájmy. Souhrou náhod jde o dvě životně důležité otázky současné evropské politiky.

S našimi partnery ve Visegrádské skupině nás pojí společné zájmy. Souhrou náhod jde o dvě životně důležité otázky současné evropské politiky. Jednak jde o realističtější postoj k zelenému údělu vyvěrající mimo jiné z naší průmyslové báze, ale zejména jde o odmítavý postoj k masové migraci a přerozdělování lidí na základě migračních kvót.

Na migraci se shodují naše společnosti ale i politické reprezentace, ať už se střídají u vlády jakýmkoli způsobem. Až do nástupu Fialova kabinetu to platilo i pro ČR. Byla to právě migrace, která v průběhu velké migrační krize v roce 2015 konstituovala Visegrádskou skupinu jako entitu, na jejíž názory, na rozdíl od malé váhy jednotlivých členských států snad s výjimkou Polska, je potřeba brát v unii zřetel.

To pochopitelně těžké váhy evropské politiky nemohly nezaznamenat. Společný suverénní postup V4 a dalších případných spojenců ze střední a východní Evropy je tím posledním, co by si Francie s Německem doplněné dalšími původními zeměmi mohly přát. Nevysloveným cílem velkých evropských zemí je od toho okamžiku potenciální jednotu středoevropského postupu různými cestami nabourávat, vzájemně

Na migraci se shodují naše společnosti ale i politické reprezentace, ať už se střídají u vlády jakýmkoli způsobem. Až do nástupu Fialova kabinetu to platilo i pro ČR.

antagonizovat jednotlivé články, zkrátka emancipační potenciál Visegrádské spolupráce co nejvíce neutralizovat. V současném českém premiérovi nalezly západoevropské vlády dobrého sekundanta ochotně plnícího toto zadání, ať už tak činí cíleně, nebo z důvodu své naivity či amatérismu.

Petr Fiala, o kterém je známá jeho averze ke konfliktům, zvolil k zahraniční politice obdobný přístup, jaký uplatňuje i v politice domácí a v řízení nesourodé vládní koalice. Vyhýbat se za každou cenu konfliktům, i kdyby to mělo být na úkor vlastního politického programu. V tomto případě tedy na úkor zájmů České republiky.

Představa, že předběžným souhlasem se vším a poslušným plněním vůle jiných jednou dojdeme ocenění a dočkáme se nějakých výhod pro Českou republiku na rozdíl od „kverulantů" tvrdě hájících zájmy vlastního obyvatelstva, ale odporuje jakékoli myslitelné politické praxi. To, zdá se, profesora politologie nijak nevyvádí z míry.

Abychom ale byli spravedliví, musíme z druhé strany také říct, že existují dvě výjimky, kvůli nimž naopak premiér do sporu jde vždy a za všech okolností. Čas od času se překrývají. Tou první výjimkou jsou situace, kdy na konfliktu Fiala demonstruje svou oddanost a vazalství. Tu Bruselu, tu Washingtonu, tu Berlínu... Tou druhou výjimkou je Ukrajina. Ukrajině je totiž Fiala ochoten obětovat i klíčové spojenectví na základě životních zájmů, jež nás pojí s našimi středoevropskými partnery. Zájmů, v nichž se naopak s Německem tak fatálně rozcházíme a prostřednictvím nichž nám dává Německo pocítit onu osudovost našeho ambivalentního a asymetrického vzájemného vztahu.

Lidé blízcí vládě nechovají přílišné sympatie k Edvardu Benešovi. Beneš je jimi, kromě jiného, často kritizován za svou předválečnou diplomacii, která prý příliš spoléhala na vzdálenou Francii a Británii, místo toho, aby budovala středoevropské spojenectví. Dnešní česká vláda přitom činí úplně to stejné, ne-li horší, protože na rozdíl od tehdejší nedemokratické střední a východní Evropy, ty dnešní státy o spolupráci s námi rozhodně stojí.

23. 7. 2025

Předplatné IVK

institut VÁCLAVA KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 1000 Kč.
Studentské předplatné 500 Kč.

predplatne@institutvk.cz

Co činí Netanjahu v Gaze, je nepřijatelné. Uslyšíme to někdy od Fialovy vlády?

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

David Grossman je jednou z nejvýraznějších tváří současného židovského románu. Je autorem, jehož díla jsou překládána do desítek světových jazyků a je spisovatelem těšícím se řadě významných literárních ocenění. Nejvýraznějším a osovým prvkem jeho tvorby je izraelsko – palestinský konflikt, traumata této války či utrpení matek, které v ní ztrácejí své syny. Ač v izraelsko – libanonské válce v roce 2006 přišel o svého syna, nepodlehnul touze po odplatě a své protiválečné postoje neopustil. A tenhle David Grossman před pár dny ve velkém rozhovoru pro jeden z nejvýznamnějších izraelských deníků prohlásil: „Válka v Gaze je Izraelem páchanou genocidou".

David Grossman před pár dny ve velkém rozhovoru pro jeden z nejvýznamnějších izraelských deníků prohlásil: „Válka v Gaze je Izraelem páchanou genocidou".

Proč zrovna zmiňuji Davida Grossmana? Přestože je tento muž oprávněně označován za levicového intelektuála, a tedy člověka po celá léta kritizujícího premiéra Netanjahua, stěží ovšem může být on, Žid, za svoji kritiku války v Gaze obviněn z antisemitismu tak, jak se takovýchto urážek dnes dostává každému, kdo má odvahu postavit se proti děsivému počínání současné izraelské vlády a její armády v této části světa. Televizní záběry i fotografie z nejrůznějších světových deníků a informačních webů přinášejí pravidelně otřesné záběry trpících dětí, žen a starců, hladomor a umírání nevinných po stovkách denně. Nejnověji včera (25. 8. 2025) v televizních záběrech a málem v přímém přenosu dokonce izraelskou armádou rozstřílení lidí z vyprošťovacího týmu (včetně pěti novinářů) ve chvíli, kdy pomáhali odstraňovat následky předcházejícího izraelského bombardování nemocnice Kaan Junis (v době útoku tam bylo údajně 1 000 pacientů).

Dokonce ani deníky svými postoji blízké dnešní izraelské vládě si už nedovolí zlehčovat (natož zamlčovat či popírat) neklid, nespokojenost, rozhořčenost a intenzitu protestů obyvatel své země proti jejich současné vládě.

Za antisemity snad nemohou být považováni ani ti z Izraelců, kteří o minulém víkendu se skandováním „proč se skrýváte?" protestovali už dokonce pod okny domů nejvýznamnějších členů Netanjahuovy vlády proti pokračování války v Gaze domáhajíc se příměří, které by vedlo k propuštění rukojmích. A vůbec to nebyl ojedinělý výraz nespokojenosti! Procházíme-li si tamní média, zjistíme, že dokonce ani deníky svými postoji blízké dnešní izraelské vládě si už nedovolí zlehčovat (natož zamlčovat či popírat) neklid, nespokojenost, rozhořčenost a intenzitu protestů obyvatel své země proti jejich současné vládě. Před týdnem se v Izraeli dokonce konala generální stávka požadující zastavení bojů, změnu vyjednávací taktiky s cílem propustit rukojmí a zastavit válečné počínání v Gaze.

Odpor proti Netanjahuovi nesílí pouze v Izraeli. Stále ostřejší slova volí světová politika a velká světová média. Představitelé 28 významných států před nedávnem vydali společné prohlášení, ve kterém apelují na ukončení války slovy: „Utrpení obyvatel Gazy dosáhlo svého nového dna, … Izrael musí dodržovat své závazky vyplývající z mezinárodního práva". Mluví tak Australané, Britové, Finové, Němci, Francouzi, Holanďané, Indové, Egypťané, Italové, Novozélanďané, Kanaďané a další a další. Kdo tak nemluví je Trumpova „pronetanjahuovská" zahraniční politika ve vleku americké prožidovské lobby. A to je zřejmě také hlavní a rozhodující důvod, proč si Netanjahu se svým extremistickým kabinetem počínají v Gaze jako smyslu zbavení.

Kdo se k rozhořčení mezinárodního společenství nepřipojuje také, komu asi nijak nevadí hrůzné pohledy na trpící ženy, zmrzačené děti, hladomorem sužované kojence a rozbombardovanou zemi, je dnešní česká vláda – tak „morální" a tak ráda moralizující. Člověka naplňuje studem i bezmocným vztekem sledovat blazeované postoje premiéra Fialy a jeho ministra zahraničních věcí Lipavského, se kterými neberou v úvahu izraelské vojenské běsnění a přehlížejí evidentní válečné zločiny a vraždění nevinných v Gaze.

Samozřejmě tu byla dlouhá minulost. Samozřejmě tu pak bylo nelidské řádění teroristů Hamásu v říjnu 2023, samozřejmě tu byly stovky rukojmí, z nichž už zřejmě na živu mnoho nezbývá, samozřejmě tu byla hrůza a oprávněný hněv volající po tvrdé a spravedlivé odplatě, ale jsou hromady trosek, ve které byla Gaza izraelskými bombami přeorána a desetitisíce nevinných hladovějících, mrtvých nebo zmrzačených tím, co má svět nechat bez povšimnutí a my tolerovat?

Stát na straně lidskosti a normálnosti, tedy oponovat zrůdnostem, které jsou dnes v Gaze na obyčejných lidech běžně páchány izraelskou armádou z rozkazu, to není ani antisemitismus, ani postoj protiizraelský, ale je to jasný postoj protinetanjahuovský.

Stát na straně lidskosti a normálnosti, tedy oponovat zrůdnostem, které jsou dnes v Gaze na obyčejných lidech běžně páchány izraelskou armádou z rozkazu, to není ani antisemitismus, ani postoj protiizraelský, ale je to jasný postoj *protinetanjahuovský.*

Ne běžní Izraelci, to letitá agresivní politika Benjamina Netanjahua a jeho extrémních politických spojenců jsou vinni. Chtějme hlasitě po Fialově vládě, aby to přiznala nahlas!

26. 8. 2025

Smutné výsledky zahraniční politiky Fialovy vlády

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Když ve volbách 2021 propadl milión hlasů, vítězné ANO nedokázalo sestavit většinu a moci se poněkud překvapivě ujala nesourodá pětikoaliční Fialova vláda, rychle se ukázalo, že přes původní halasné sliby nebyla na vládnutí vůbec připravena. Počáteční velká očekávání jejích voličů rychle u velké řady z nich vystřídal pocit zklamání. Rekordní, nikdy nevídaná inflace a energetická krize, jež vláda nebyla schopna tlumit, ale naopak je svými kroky prohlubovala, jsou nejvýraznějšími charakteristikami celé její vnitřní politiky.

Jedinou oblastí, která byla mediálním mainstreamem neustále vyzdvihována a jako mimořádný úspěch zdůrazňována byla zahraniční politika, která prý naší zemi vrátila důvěryhodnost ve světě a údajnou prestiž. Dnes, na konci mandátu této vlády, se však ukazuje stejný debakl, jako v hospodářské politice. Při zpětném pohledu vidíme, že i v této oblasti Fialova vláda žádnou vlastní promyšlenou zahraniční

politiku neměla a že za ni vydávala pouze otrocké přijetí a převzetí extrémně progresivistické agresivní politiky americké Bidenovy administrativy a slepou poslušnost stejně orientovanému bruselskému a německému politickému mainstreamu.

Nekritická podřízenost cizím zájmům bez ohledu na zájmy vlastní země ve všech podstatných oblastech po určitou dobu umožňovala vládě vytvářet dojem, že nás spojenci a západní partneři oceňují a naše váha ve světě stoupá. Zakrátko se však ukázalo, že od nich za svou oddanost nic nedostali, protože vždy poslušných, servilních vazalů si nikdo ve skutečnosti neváží a jejich zájmy v potaz nebere.

Jedinou oblastí, která byla mediálním mainstreamem neustále vyzdvihována a jako mimořádný úspěch zdůrazňována byla zahraniční politika, která prý naší zemi vrátila důvěryhodnost ve světě a údajnou prestiž.

Na Západě se v průběhu posledních let začala politická situace měnit, proměnily se hlavní priority velkých hráčů a při pohledu dnešní optikou se najednou ukazuje, že kdysi oslavovaná česká zahraniční politika byla stejně jako ostatní oblasti neúspěšná, že absenci vlastní promyšlené koncepce nelze nahradit slepou a oddanou poslušností momentálním mocným.

Velkou ranou pro české zájmy byl ruský útok na Ukrajinu a dodnes tam trvající válečné střetnutí. Fialova vláda se v krizové době před vypuknutí války chovala zcela pasivně, nenaléhala na vyřešení krize jednáním, jak ji k tomu například vyzýval v otevřeném dopise týden před ruským útokem v únoru 2022 Václav Klaus, stejně jako Bidenova administrativa sázela na eskalaci války a věřila v porážku Ruska. Přitom se ani nenamáhala zkoumat skutečné zájmy a priority svých západních partnerů, kterým nikdy nešlo o vítězství Ukrajiny, ale o maximální prodloužení konfliktu a oslabení Ruska.

V českém zájmu naopak bylo a je, aby válečný konflikt v naší relativní blízkosti co nejrychleji skončil, aby česká ekonomika měla přístup k laciným ruským surovinám, aby napětí v Evropě oslabilo a nikoliv stoupalo. Českým zájem je Ukrajina jako nezávislý stát, nikoliv její válečné zničení v důsledku nereálných farizejských slibů, které ve skutečnosti nikdo nechtěl naplnit. Česká vláda nahradila seriózní zdrženlivý přístup k tomuto mezinárodnímu problému hysterií a protiruskými provokacemi, sázkou na nekonečný konflikt a věčné nepřátelství. Až do Trumpova vítězství v USA bylo u nás téměř zakázané hovořit o jednání a míru. Slovo „chcimír" se stalo hanlivým přízviskem všech, kteří si dovolili pochybovat o pokračování tragické války. Vláda odevzdala Ukrajině velkou část své použitelné výzbroje, naše armáda je dnes téměř bezbranná a vláda utrácí obrovské prostředky za nesmyslné předražené nákupy chybějící vojenské techniky. Přesvědčuje nás, že vítězná válka s Ruskem je realistický scénář pro naši úspěšnou budoucnost.

Donald Trump předvedl po své nástupu dokonalý zdánlivý obrat americké politiky. Tváří se, jako by se USA ze spolutvůrce konfliktu a téměř válčící strany náhle staly nezainteresovaným mírotvorcem vyzývajícím k jednání a příměří. Černý Petr zůstává nám a dalším evropským zemím, které mají americkou válku za vlastní chybějící peníze nějak dohrát do konce. S Ukrajinou to nevypadá na frontách dobře, mír by dnes už asi všichni ve skutečnosti rádi měli, ale nevědí, jak ho bez ztráty tváře dosáhnout.

Dnes tak česká politika jenom pasivně přihlíží, jak se Evropa a svět řítí do nové studené války, poslušně v NATO schvaluje obří výdaje na zbrojení, o nichž neví, jak je zaplatí a co za ně koupí. Americký zájem o Evropu končí a nás čeká znovu nejistá existence mezi Německem a Ruskem. Naše ukrajinská politika nebyla a není úspěch, ale velký problém.

Soudržnost členských zemí klesá tak, jak stoupá vnitřní napětí v jednotlivých státech. Náklady byrokratické unijní regulace a centralizace již začaly dopadat na voliče a občany, pociťuje je každý. Heslo „Více Evropy" je evidentně příčinou, nikoliv řešením problému. Evropská politika této vlády je jednoznačný debakl.

Pod otazníkem je i vývoj v EU, k jehož negativnímu směřování tato vláda velmi přispěla. Slepě podporovala všechny katastrofální unijní politiky, které EU přivedly do dnešního zcela evidentního úpadku a počínajícího rozkladu. Green deal a migrační politika – dva sloupy progresivistického levičáckého mainstreamu likvidují prosperitu a společenskou soudržnost evropských zemí. Fialova vláda iniciativně přispěla k jejich prosazení, aktivně je přijímá a realizuje. Nemá žádné právo je dnes před volbami kritizovat, protože je sama spoluviníkem – schválila program Fit for 55, schválila zákaz spalovacích motorů, schválila emisní povolenky pro domácnosti a dopravu, zvolila Ursulu von der Leyen předsedkyní Evropské komise atd. atd. Nic za to nedostala, nikdo si jí neváží, nikdo se jí na nic neptá.

Čím déle tato politika potrvá, tím větší napětí v EU vyvolává. Soudržnost členských zemí klesá tak, jak stoupá vnitřní napětí v jednotlivých státech. Náklady byrokratické unijní regulace a centralizace již začaly dopadat na voliče a občany, pociťuje je každý. Heslo „Více Evropy" je evidentně příčinou, nikoliv řešením problému. Evropská politika této vlády je jednoznačný debakl.

Bilance této administrativy v oblasti zahraniční politiky je celkově jednoznačně negativní. Ignorování českých zájmů a servilita vůči spojencům, kteří nás přehlížejí, je zcela chybný přístup a nelze v něm pokračovat.

Vztahy k velmocem bývají pro každou malou zemi určující osou zahraniční politiky. Ta naše dnešní takovou osu postrádá. Se všemi světovými velmocemi dokázala vztahy poškodit nebo téměř zničit. O Rusku není třeba hovořit, tam si hrajeme na věčného nesmiřitelného nepřítele a vůbec jakoby nepočítáme s tím, co bude po skončení války, jak budeme s touto velmocí koexistovat, pokud Ukrajina nezvítězí, což není příliš pravděpodobné. S Čínou nejsou vztahy o mnoho lepší, tato vláda je sama iracionálně zničila svými tchajwanskými a tibetskými eskapádami a provokacemi, které neměly žádný smysl a nic naší zemi nepřinesly. Vrcholem v tomto směru je poslední „soukromá" cesta prezidenta Pavla za dalajlámou do Indie. Do jisté mezinárodní izolace, především v Asii a Africe, ale i v dnešní Evropě nás vede i velmi extrémní a nevyvážený postoj ke konfliktu na Blízkém východě.

Ve vztahu k USA Fialova vláda pokračuje ve zkrachovalé Bidenově politice, Trump je vysmíván, kritizován a karikován, politický odklon od USA je zjevný. Namísto toho tato vláda sází na Německo a vrací do hry tradiční český problém, jak sami bez spojenců obstát vůči velkému, a ne příliš empatickém západnímu sousedovi. Se všemi ostatními sousedy Fiala a spol. vztahy nerozvíjeli či dokonce vyhrotili. Se Slovenskem a Maďarskem lze hovořit dokonce o bezprecedentním nepřátelství. Shrnuto – vztahy k sousedům a velmocem se za této vlády výrazně zhoršily.

Vztahy k sousedům a velmocem se za této vlády výrazně zhoršily.

Bilance této administrativy v oblasti zahraniční politiky je tak celkově jednoznačně negativní. Ignorování českých zájmů a servilita vůči spojencům, kteří nás přehlížejí, je zcela chybný přístup a nelze v něm pokračovat. Musí být pro všechny příští vlády naopak mementem, jak se zahraniční politika dělat nemá.

4. 8. 2025

ROZHOVOR

Válku s Putinem prodlužují ti, kteří chtějí vydělávat na zbrojení

Václav Klaus

Na dubnové konzervativní konferenci vás europoslanec Filip Turek označil za duchovního otce Motoristů sobě. Tehdy byli Motoristé na vzestupu, měli nadějně vysoké preference. Po kauzách Filipa Turka se vše změnilo, podpora jim klesá. Cítíte zklamání?

Musím Motoristy hájit. Když se podívám na jejich celkový program – nemyslím tím detaily, ty bych sepsal často úplně jinak – tak mi z toho vychází, že jde skutečně o jedinou pravicovou stranu, kterou u nás dnes máme. A proto bych si přál, aby se taková pravicová strana do Sněmovny dostala. Oni ale míří strašně vysoko, hned chtějí vytvářet vládu. Říkám jim: „Holoubci, jste úplní nováčci! Buďte rádi, když se vůbec dostanete do parlamentu. A co bude dál, to nechte osudu." Vytvořit novou politickou stranu je totiž těžké. Karty už jsou rozdané, každý je dnes někde ukotvený. Kdo má například vstoupit do nové strany? Byla na to příliš krátká doba. Ale přál bych si, aby jejich myšlenky v parlamentu zaznívaly, protože mají jasný pravicový tón, který v politice zřetelně chybí. Jiná taková strana tu není. Ale kazí si to některými dalšími věcmi a taky nedostatečnou znalostí u voličů.

Nelákali vás, abyste šel na jejich kandidátku?

To by je snad ani nenapadlo. Já už nejsem vhodný figurovat na kandidátkách, to je práce pro mladší generace. Byl bych určitě nejstarším poslancem, kdybych byl náhodou zvolen. Možná ve světě by se někdo takový našel, ale u nás ne.

Plánujete společné vystoupení s Milošem Zemanem před volbami? Že by dva bývalí prezidenti vstoupili aktivně do předvolební kampaně

To ne. Něco takového skutečně odmítám. Já jsem ani nic takového nikdy nenaznačil, ani mě to nenapadlo. Vyslovil to nahlas Miloš Zeman, bylo to v nějakém rozhovoru u Xavera Veselého, ale bez jakékoli konzultace se mnou. My jsme to hned popřeli – nemám v úmyslu takto vystoupit. Není na to doba. Kdyby hrozilo nějaké akutní ohrožení země, možná by bylo na místě, aby dva bývalí prezidenti společně promluvili k národu. Ale v situaci, kdy lidé pouze nevědí, koho volit, to rozhodně není na pořadu dne. Navíc se Zemanem jsme se vždy zásadně lišili v levo-pravém vidění světa. On by chtěl, aby volby dopadly určitým způsobem, já bych si přál úplně jiné výsledky… Tak nevím, co bychom vůbec mohli společně říct.

Takže to nepřichází v úvahu

Ne. Abychom se veřejně hádali? To bychom určitě nechtěli. Už jsme se hádali dost, když jsme oba byli ve funkcích. Není důvod to opakovat. Neviděl jsem ho snad půl roku, nebo jak je to dlouho. Samozřejmě budu před volbami komentovat, mluvit, vystupovat. Náš institut (Institut Václava Klause) chystá sborník – podobný tomu, který jsme vydali v srpnu 2021. Tehdy se jmenoval: „Volby 21 – budou o něčem?"

A jaký bude mít název ten letošní?

To ještě nevíme. Některé texty už jsou hotové, ale název si necháváme na konec. Pokud ale tehdy volby nebyly „o ničem", ty letošní by „o něčem" být měly. Témata, která hýbala realitou v roce 2021, byly covid, Green Deal, utužování EU. A to vše mezitím zesílilo. A navíc tu máme válku na Ukrajině. V textu z roku 2021 jsem psal, že se obávám konfliktu Západu s Ruskem, bál jsem se toho už od roku 2014. A mé obavy se bohužel naplnily.

Na první pohled to ale nevypadá, že by existovalo nějaké silné, zásadní téma, které by formovalo volební kampaň. Co by hlavním tématem podle vás mělo být?

Nechci to řadit podle důležitosti, ale určitě by mělo zaznít, jak se vláda hodlá dívat na válku na Ukrajině. Co smí nebo nesmí slibovat. Jaké stanovisko má zastávat. A já se obávám, že kromě prázdných proklamativních hesel k tomu politické strany neřeknou nic zásadního. Vláda tak nedostane jasné zadání, mandát – žádný vzkaz, co vlastně má dělat. Není tu nic jiného kromě „fialových" klišé o jednostranné interpretaci toho, co se skutečně děje na Ukrajině.

A další zásadní téma?

Jednoznačně Green Deal. Bojoval jsem se zelenou ideologií celá desetiletí, jsem v tom veterán. Ale dnes se důsledky Green Dealu začínají bezprostředně dotýkat lidí. Green Deal začal sahat hluboko do kapes běžných občanů. A přitom to je vláda, která dala těmto ideologiím zelenou, podepsala se pod ně – a teď se snaží změkčovat jejich dopady. To je podle mě laciná hra.

Zřejmě máte na mysli i rozšíření emisních povolenek na domácnosti, které se dotkne všech. Podraží benzín, nafta, teplo. Obáváte se dopadů na domácnosti

Obávám. A myslím, že ty dopady budou horší, než se říká. Bude to strašlivé. Mluví se o odhadech, kolik to bude měsíčně rodinu stát – ale to jsou všechno velmi podceněné hodnoty. *(Ekonom Lukáš Kovanda zmiňuje navýšení o 83 tisíc korun ročně na domácnost. pozn. red.)* Lidé by měli vědět, že to bude daleko horší. A navíc nemá smysl eliminovat debatu jen na samotné povolenky. Ty jsou jen technikou, jak donutit lidi ke změně chování. Vláda by mohla ceny zvýšit jinými způsoby – třeba změnou daní. Povolenky vznikly jako falešná hra, zdánlivě tržní nástroj. Ale pokud určujete, kolik jich vydáte, určujete de facto jejich cenu. Takže to není svobodný trh, ale řízený mechanismus.

Občan povolenku nevidí…

Skutečně ji nevidí, ale uvidí výsledek ve své peněžence. Vláda sice říká, že se jí to nelíbí, ale nic s tím nedělá.

A co se s tím dá podle vás ještě dělat?

Lidé si musí zvolit takovou vládu, která bude mít odvahu Evropské unii říct jasné „ne". To je jediné řešení. Volič se musí rozhodnout, jestli chce vládu, která s tím bude bojovat, nebo ne. A pokud ne, ať se pak nediví zvyšujícím se cenám.

Byl byste pro referendum o vystoupení z Evropské unie?

Podívejte, já jsem byl ten, kdo jako premiér postkomunistické země podepsal žádost o vstup do Evropské unie. Jako prezident jsem pak podepsal vstupní protokol. Můžu být viněn za to, že jsme tam vstoupili. Ale v té době jsme podle mě jinou možnost neměli. Byli jsme postkomunistická země, která musela říct: „Patříme na Západ." Alternativa tehdy byla patřit mezi země jiné kategorie, kterými bylo Lukašenkovo Bělorusko nebo Miloševićovo Srbsko. Taková byla realita.

Takže jsme neměli na výběr?

Ne. I když jsem měl vždy odpor k politické unifikaci Evropské unie – upozorňuji, že ne k ekonomické integraci – věřil jsem, že jediná cesta je pokusit se unii měnit zevnitř. Možná jsme se měli vzepřít už tehdy, ale já bych tehdy asi jako politik rychle skončil, byl bych kvůli odporu odvolán ze všech funkcí.

Pojďme k válce na Ukrajině. Hodně se mluví o záměru vydávat pět procent HDP na obranu. Považujete to za rozumné?

Nepovažuji. Považuji to za zbytečné, nerealistické a neufinancovatelné. My nedokážeme utratit ani ta dvě procenta, která už jsme si dali do rozpočtu. Není za co. Nemáme si za to co koupit. A teď bychom měli dávat pět procent? To si opravdu nedovedu představit. To by asi museli vojáci jíst v kasárnách zlatými příbory.

Přišel s tím ale Donald Trump, kterého jste přece v minulosti hájil. Hájíte ho pořád? I po celních válkách, kterými křiví svobodný trh?

Tak já ho hájím v tom smyslu, že odmítl zaběhnuté móresy, styl politiky, jaký předváděli lidé jako Joe Biden nebo kandidátka na prezidentku Kamala Harrisová. On svým nástupem doslova zatřásl Amerikou a zatřásl světem. A to platí dodnes. Jestli si ale vůbec dovedu představit, že by někdo mohl takto – jednostrannými gesty, vyhlašováním hrozeb, bez širší debaty – dělat politiku v běžné zemi? Nedovedu. To je výsada amerického systému. My nejsme světová velmoc. A myslím, že i jiné velmoci si takový způsob vládnutí dovolit nemohou. Vezměte si třeba Sovětský svaz – i v nejtvrdším období komunismu Brežněva neustále kontrolovalo politbyro. A to mu doslova stálo za zády a všichni čekali, kdy udělá chybu. A když ji udělal, okamžitě se na něj sesypali. A myslím, že se totéž děje i v Číně. Nikdo by si tam nedovolil sám vystupovat jménem celého národa a jeden den vyhlásit clo 100 procent, druhý den ho změnit na 15 procent a třetí den třeba na 45 procent. U nás by takového člověka považovali přinejmenším za trochu nenormálního. Ale v Americe je to možné. A neříkám to proto, že bych to hájil – něco na tom je sympatické, něco méně. Ale je to americký způsob. A ten je prostě jiný než náš.

Co vám na Americe imponuje?

Myslím, že tam dlouho převládal respekt k výkonu a práci. Člověk byl hodnocen podle toho, co dokázal, co skutečně udělal. Ne podle toho, kolik si vyžebral ze státního rozpočtu, aby se zvedly platy učitelům nebo komukoliv jinému. To v té Americe vždycky bylo. A určitá neohroženost, odvaha – to je na tom sympatické. K tomu samozřejmě patří i kulturní diverzita, rozmanitost. Ta tam vždy existovala. Já jsem městský člověk, a i když nad tím leckdo vrtí hlavou, uměl bych si představit žít v New Yorku. Ten typ života je mi v lecčems blízký. Ale některé věci bych tam prostě nevydýchal. A hlavně – Amerika sice bojuje s progresivismem, s tím, čemu se říká „wokeismus", ale ten boj zatím nevyhrála. Trump s tím zápolí, ale myslím, že progresivismus je pořád tak silný a mocný, že zdaleka neplatí, že by v tomto směru Trump vyhrával. Ten souboj ještě není u konce.

Čekal jste, že Trump vyřeší válku na Ukrajině?

On to sliboval. Bylo to nadějné, ale dnes je jasné, že to tak jednoduché není. Navíc Amerika je rozpolcená. Pro nemalou část je Rusko stále hlavní nepřítel, jako v dobách Sovětského svazu. Trump v tomto jednak nemá úplnou volnost v rozhodování a možná nemá ani jednoznačný kompas, názor na vyřešení situace.

Vrchní velitel spojenecký sil NATO v Evropě Alexus Grynkewich nedávno řekl, že Západ má 18 měsíců na přípravu globálního konfliktu s Ruskem a Čínou. Berete to vážně?

Považuji to za hloupost. Možná jen reagoval na nátlak novinářů, kteří se ptají pořád dokola, kdy že ten konflikt začne. A on řekl 18 měsíců a vyšlo to jako titulek. Ale to je samozřejmě nesmysl.

Mnohokrát jste se osobně setkal s Vladimirem Putinem. Ještě před válkou. Když jste se s ním tehdy viděl, dokázal jste si představit, že někdy podnikne invazi na Ukrajinu?

Mně se Putin vždycky jevil jako pragmatický, neideologický člověk. Jako někdo, kdo je nesmírně pracovitý, kdo se v rozhovoru nedržel zbytečností, neutíkal k vedlejším tématům. Zdálo se mi, že u něj vždy dominovala racionalita. Myslím, že situace, která byla vyhrocena už od Majdanu v roce 2014, byla důsledkem neustálého pošťuchování Ukrajiny Západem – aby se co nejvíce vymezovala vůči Rusku, aby směřovala k NATO. A s tím souvisely i obavy, že na hranice s Ruskem dorazí americké zbraně. Putin podle mého názoru v určité chvíli udělal chybu. Věřím, že Rusko mělo i jiné možnosti, než tento krok – tedy útok na Ukrajinu. Myslím si ale, že ten útok byl z jeho strany původně míněn jako hrozba. Svědčí o tom i rychlá jednání, která začala probíhat hned po 24. únoru 2022 v Istanbulu. Tehdy to ještě vypadalo, že se obě strany mohou rychle dohodnout.

Ale k dohodě nedošlo.

Protože se to nelíbilo těm, kteří chtěli co nejdéle válčit, co nejvíce vydávat na zbrojení. A proto poslali na Ukrajinu britského premiéra Borise Johnsona, který prezidentu Zelenskému řekl, že nesmí přistoupit na kompromis. To byl podle mě zlom – zklamání pro Rusko a další chyba. Ale těch chyb bylo hodně na obou stranách.

Když jste se setkával s Putinem, mluvili jste rusky?

Ano, je to někdy lepší než používat překladatele. Putin není člověk, se kterým byste si povídali o běžných věcech. Že bychom prohodili pár slov o hokeji, o dětech nebo o manželce? To je naprosto vyloučené. Ani bych to nenavrhoval. On věděl, že máme mluvit o konkrétních věcech, o byznysu, o státech. A já vůbec nechápu, jak si někteří naši politici s ním mohli tykat. Zpětně si myslím, že nešťastnou roli sehrál i covid. Vzpomínáte na ty fotografie, kde seděl za dlouhým stolem s několikametrovým odstupem? To všechno přispělo k jeho izolaci. Lidé spolu přestali mluvit, vznikl zvláštní druh osamocenosti. Mám pocit, že i to mohlo sehrát roli v tom, že se válka vůbec rozjela. A přitom – podle mě – v prvních dnech byla ještě šance ji zastavit. Tehdy by byl kompromis mnohem snazší než dnes.

Co by se mělo dít teď?

Prvním krokem musí být přijetí faktického stavu na frontě. A následně vyhlášení příměří. Příměří musí být předpokladem jakýchkoliv dalších jednání. Ta představa, že se nejdřív „něco stane" a pak se bude vyjednávat, je naivní. Považuji ji za hloupou a dětinskou – a to nejen od některých našich politiků, třeba paní Černochové. V jejich případě si ale nemyslím, že je to hloupé – myslím, že to dělají záměrně. Dobře vědí, že takový postup nemá šanci. Jediná cesta je ta, kterou známe z historie – vezměte třeba korejskou válku. Hrůzy, které se tam odehrávaly, byly nepředstavitelné. Ale nakonec bylo jasné, že je třeba přestat bojovat, a až potom se řešilo, co bude dál. Ta válka nikdy oficiálně neskončila, ale příměří trvá dodnes. Proto říkám: příměří jako první krok, a potom – jednání.

Jste zásadním kritikem současné vlády. Je vůbec něco, za co byste ji pochválil?

Nevím o ničem. Zní to hloupě, ale nemám důvod. Ten princip vládnutí je podle mě špatný. Odezírají z úst silnějším zemím a kývají na všechno. Naposledy návštěva premiéra v Německu – to bylo neuvěřitelné nadbíhání.

A kdybyste měl poradit budoucí vládě tři hlavní ekonomické kroky?

Za prvé: odmítnout zelené blouznění. Za druhé: zbavit se obrovských deficitů státního rozpočtu. A za třetí: radikálně omezit roli státu v ekonomice. V době transformace jsme prosazovali zrušení subvencí, dotací. To byl základ zdravé ekonomiky. Teď se to zase pokřivilo. Všude dotace, granty, státní zásahy. A místo úspor stát vytváří nová ministerstva. Dnes se stát vměšuje do tolika oblastí, že to připomíná poměry za komunismu. Stát diktuje, plánuje, reguluje, přerozděluje – a místo toho, aby couval, tak se dál rozrůstá. To je přesně opačný směr, než jaký bych doporučoval.

Vladimír Vokál,
iDnes.cz, 25. 7. 2025